

Українське богослов'я: актуальні форми вираження

На фоні непростого геополітичного контексту, в якому опинилася Україна та український народ, постає необхідність відмови від тоталітарного та соціалістичного мислення, яке диктується пострадянським статусом українського народу. В контексті розриву з культурою, яка утворилася під впливом східного географічного сусіда перед українськими богословами, філософами та науковцями виникає необхідність формувати богослов'я, яке буде інтегрувати українські способи мислення у європейський простір та розвивати динаміку україномовного богословського контенту. Виходячи з цих та інших необхідностей, була створена неформальна молодіжна богословська організація, Молодіжний богословський клуб, який об'єднує молодих богословів, студентів, філософів, та тих, хто цікавиться гуманітарними науками та богослов'ям. Одна із основних цілей клубу – утворення всеукраїнської платформи задля сприяння розвитку спілкування та співпраці у створенні та розвитку богословських проєктів.

Закарпатський християнський інститут (Хуст) та Молодіжний богословський клуб були ініціаторами дводенного молодіжного богословського семінару, який відбувся в місті Хуст Закарпатської області 24-25 вересня 2022 року. Партнерами заходу стали Overseas Council та Східноєвропейський інститут теології (Львів) – організації, які вже багато років розвивають богослов'я в Україні та за кордоном. Семінар зібрав понад 60 учасників з багатьох частин України: студентів, викладачів, працівників освіти.

Програма була поділена на два дні: в перший день відбувалися виступи, у яких були презентації актуальних богословсько-християнських проєктів, що впливають на суспільство. Розпочав Віталій Клодницький – автор та засновник християнського медійного проєкту "InstalGod". В своїй доповіді від розповів про історію виникнення ідеї проєкту, початок формування команди, перші складнощі, з якими вони стикалися в процесі розвитку. Віталій наголосив на необхідності якісного медійного супроводу діалогу Церкви з суспільством. Він та його команда знімали відеоролики різного типу для різних цільових напрямлень. Такий контент допомагав налагоджувати зв'язок з суспільством, у якому живе їх церква, відповідаючи на його потреби і виконуючи євангелізаційну місію. Однією з ключових тез Віталія Клодницького було запевнення в тому, що зараз є потреба в якісному християнському та богословському контенті і його можна створювати з тими ресурсами і

можливостями, які є в наявності в кожного. Розвиток своїх здібностей та талантів може трансформуватися в актуальний проект, який буде приносити користь суспільству, створюючи якісні ідеї та контент.

Наступним блоком було знайомство з Закарпатським християнським інститутом та його освітньою та соціальною діяльністю. Ректор інституту Валерій Федоранич поділився тим, як з'явилася ідея про створення навчального закладу в такому регіоні як Закарпаття та як вона видозмінювалася у відповідь на освітні локальні потреби. Академічний декан Оксана Денисюк розповіла про утворення команди ЗХІ, хід роботи інституту сьогодні, виклики, з якими стикаються студенти. З 2019 року інститут надає освітні можливості навчання на практичних курсах богослов'я для всіх, хто бачить необхідність та актуальність служіння общині і Богові. Крім того, на базі інституту функціонує ряд інших профільно спрямованих програм, таких як театральне служіння, курс жестової мови, проведення дитячих клубів, опікування дитячим будинком тощо. З початку війни Закарпатський християнський інститут приймає активну участь у благодійності та волонтерській допомозі регіонам, які постраждали від окупації. Також він виступає як платформа для богословських заходів таких як даний семінар. Валерій Федоранич зауважив важливість такої зустрічі: "Ця зустріч була зустрічю на перетині шляхів кожного з учасників, під час війни. Зупинились, багато хто познайомився, привітались, послушали один одного, побули разом, домовились про щось спільне і знову роз'їхались на тан з ворогом. З такими богословами подолаємо навалу!".

Олександр Марусяк – юрист і перекладач підготував доповідь про сучасні переклади богословської літератури на українську мову. Зокрема розглянув основні принципи перекладу та ключові виклики, з якими стикається перекладач. Багато чого було взято з власного досвіду, адже він особисто здійснював переклад книги американського богослова Боба Атлі на українську мову. Говорили також і про перешкоди, які заважають перекладати важливу світову богословську літературу на українську мову. В дискусії, яка зав'язалася після доповіді зійшлися однієї думки того, що перекладацька діяльність є необхідною і дуже важливою для розвитку українського богослов'я. Тому кваліфіковані перекладачі-спеціалісти завжди будуть цінністю в нашому контексті, адже тих, хто професійно займається перекладом такої вузькопрофільної категорії книг як богослов'я дуже мало на даний момент. Також у дискусії було підкреслено важливість культури читання, адже саме вона дає попит для перекладу та книговидання та може сприяти позитивній динаміці розвитку в цій сфері. Ключова теза доповіді підсумовує те, про що йшлося під час доповіді та дискусії: "Переклад богословської літератури – це відповідальна робота і служіння. Це діяльність, яка може змінити український богословський контекст та показати важливість читання книг".

Наостанок першого дня Юрій Чорноморець ділився своїм досвідом служби в лавах Збройних Сил України, в яких він опинився з самого початку війни. В своїй доповіді, яка мала просту назву "Виклики богослова на війні", він розкрив суть непростих викликів, які виникають перед людьми, що вирішують зі зброєю

в руках робити опір ворогові. Юрій Чорноморець та його побратими пройшли складний шлях випробувань і продовжують свою боротьбу формуючи та забезпечуючи групи снайперів. Разом з фізичними потрясіннями, воїн отримує також і потрясіння своєї віри та світогляду. Проте, як зауважує Юрій Павлович, богослов на війні стверджується в тому, що його місія одна з найблагородніших: які існують – захищати свою сім'ю, своє місто і свою Країну. Тому, богослов'я в часи потрясіння є не просто учнівством, або ж проповіддю – воно приймає форму прощого служіння.

Другий день семінару був присвячений огляду сучасного богослов'я в світі та Україні. Роман Соловій в першій доповіді окреслив основні проблеми та перспективи українського богослов'я. Він зробив перелік основних напрямів сучасного українського богослов'я та тих, хто цими напрямками займається. Зокрема, він наголосив на досить низькій динаміці розвитку, включаючи післядисертаційну роботу дослідників, роботу богословських інституцій та організацій, богословське книговидання. Проте, це не має бути остаточним висновком, лише відкрите поле перспектив, які можна розвивати в нашій країні. Діяльність богослова полягає в розвитку общини, в якій він знаходиться. Вивчення досвіду та традиції попередників є фундаментально необхідним для християн сьогодні. Богослов'я повинно перебувати у діалозі із минулим, аби дати відповіді на питання сьогодення. Ефективна діяльність богослова приносить користь його оточенню і помісній общині.

Анатолій Денисенко в своєму виступі розповідав про ключові теми і постаті у світовому богослов'ї другої половини ХХ – початку ХХІ століття. Зокрема, розглянули багатьох ключових богословів, таких як Юрген Габермас, Хосе Казанова, постмодерних богословів Перрі Андерсона, Девіда Харві тощо. Зі сфери політичного богослов'я – Ян Ассман, Карл Шмідт, Дітріх Бонгеффер, Юрген Мольтман та багатьох інших. Анатолій Денисенко зауважив, що навіть ідеї тих сучасних мислителів, котрі не сповідують християнство, можуть збагатити богословський дискурс. Філософське богослов'я – це спроби людей описати розуміння і сприйняття Бога. В дискусії, яка була після виступу було зауважено, що дослідження попередників є дуже цінним досвідом для Церкви сьогодні, яка може вивчати традицію розуміння Бога впродовж всього життя людства.

Наступною доповіддю була доповідь про потенціал теоестетики в сучасному українському богослов'ї. Ця тема є вузькою, в порівнянні з іншими темами семінару, проте вона якісно фігурувала серед них, адже відчуття Бога через красу є одним із найпоширеніших шляхів Його пізнання. Денис Кондюк пояснив, що Краса невіддільна від Блага та Істини – це “тринітарне” ціле. Бог являється людині в такому контексті даючи себе пізнавати. Важливим підсумком або квінтсенцією теми є цитата Девіда Бентлі Харта, в якій він стверджує, що Бог – це подія кругової ходи Його Лиць, в якій Він благодатно дає місце суцільному. Бог – це божественний інтервал наддостатку любові, життя, дару. У Бозі немає зверненого всередину, безвідносного погляду, немає ніякої мовчазної нерухомості, що передує відношенню або перебуває в діалектичному ставленні до іншого; Його погляд завжди тримає

іншого в полі зору, бо Він є власним Іншим. У цій повноті сходження донизу та вихід – не вторинні рухи, не окремі фази всередині метафізичної тотальності, а єдине життя Бога у радості.

Завершальна доповідь Ростислава Ткаченка фокусувалася на діалозі, який ведеться між українським богослов'ям як автентичною одиницею із світовою (європейською) теологією. Почавши з питання доцільності інтеграції українського богослов'я в європейський контекст, він ствердив те, що такий зв'язок може сприяти розвитку ідей та оформленню їх згідно високих стандартів. Як поради, Ростислав Ткаченко навів декілька тез, як можна здійснювати такий діалог: розуміння західної та світової традиції й активна взаємодія з її спадщиною; анти-ізоляціоністський підхід в дослідженнях; активний нетворкінг і будівництва міжнародних відносин; вивчення релевантних древніх і сучасних мов, та багато інших. Обговорення цієї теми підтвердило важливість такого розвитку української теології.

Закарпатський християнський інститут та Молодіжний богословський клуб дякує всім учасникам та спікерам семінару, а також спонсорам за можливість проводити такі заходи. Залучення молодих людей до роздумів і обговорення важливих богословських тем під час непростих обставин допоможуть підтримувати динаміку важливості Церкви для українського суспільства сьогодні.